

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

Декан гуманітарно-педагогічного факультету



ЗАТВЕРДЖУЮ

Інна САВИЦЬКА

2022 року

СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри загальної екології,
радіобіології та безпеки життєдіяльності
протокол № 8 від 6 травня 2022 р.
Завідувач кафедри

Алла КЛЕПКО

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП «Журналістика»

Наталія КОСТРИЦЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Безпека життєдіяльності»

Спеціальність 061 – Журналістика
Освітня програма – Журналістика
Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник – канд. с.-г. наук, доц. Кудрявицька А. М.

Київ – 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпека життєдіяльності

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньокваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	061 журналістика	
Освітня програма	журналістика	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	
Семестр	2	
Лекційні заняття	15	
Практичні, семінарські заняття	30	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	75	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	2	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності» майбутні бакалаври (молодші спеціалісти) повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямках підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу ОГ в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» бакалаври (молодші спеціалісти) у відповідних напрямках підготовки повинні мати такі головні загальнокультурні та професійні компетенції.

Загальні компетенції охоплюють:

- культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;
- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек;
- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя;
- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

Професійні компетенції за видом діяльності охоплюють: *виробничо-технологічна діяльність*:

- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;
- вміння оцінити сталість функціонування об'єкту господарювання в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.
- організаційно - управлінська діяльність на об'єктах господарювання в умовах надзвичайних ситуацій.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК07.

Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності : СК06.

Здатність до провадження безпечної медіадіяльності.

Програмні результати навчання:

ПР01. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань.

ПР06. Планувати свою діяльність та діяльність колективу з урахуванням цілей, обмежень та передбачуваних ризиків.

ПР07. Координувати виконання особистого завдання із завданнями колег. ПР18.

Використовувати необхідні знання й технології для виходу з кризових комунікаційних ситуаціях на засадах толерантності, діалогу й співробітництва.

3.Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності

Розділ 1. Основні положення з безпеки життєдіяльності

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек.

Тема 2. Кількісна оцінка небезпеки

Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.

Розділ 2 Соціально – психологічні чинники забезпечення безпеки

Тема4 . Людина - відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.

Тема 5. Типові моделі психофізіологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій

Розділ 3. Техногенні небезпеки Тема 6.

Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Змістовний модуль 2. Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки

Розділ 4. Соціально – психологічні основи забезпечення безпеки людини

Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Поведінкові реакції населення у НС.

Тема 8. Соціальні та психологічні фактори ризику.

Тема 9. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС.

Розділ 5. Правове забезпечення та управління безпекою життєдіяльності

Тема 10. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційнофункціональна структура захисту населення та АТО у НС.

Тема 11. Управління силами та засобами ОГ під час НС.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		Л	П	лаб	Інд	с.р.		л	П	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. <i>Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності</i>													
Тема 1. Категорійнопонятійний апарат з БЖД, таксономія небезпек.	6	1				5							
Тема 2. Кількісна оцінка небезпеки	10		4			6							
Тема 3. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	9	1	2			6							
Тема 4. Людина - відкрита біоенергетична та духовноінформаційна система.	8	2				6							
Тема 5. Типові моделі реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій	11	1	4			6							
Тема 6. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.	12	2	4			6							
Разом за змістовим модулем 1	56	7	14			35							
Змістовий модуль 2. <i>Організаційно-функціональна структура та методологія безпеки</i>													
Тема 7. Соціальнополітичні небезпеки, характеристики.	18	2	8			8							
Тема 8. Соціальні та психологічні фактори ризику.	14	2	4			8							

Тема9. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови моделей виникнення НС.	13	1	4			8						
Тема 10. Менеджмент безпеки, структура захисту населення у НС.	10	2				8						
Тема11. Управління силами та засобами ОГ під час НС.	9	1				8						
Разом за змістовим модулем 2	64	8	16			40						
УСЬОГО ГОДИН	120	15	30			75						

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ризик як кількісна оцінка небезпеки Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників для життя людини	3
2	Природні небезпеки Визначення рівня метеочутливості людини	3
3	Біологічні небезпеки. Інфекційні захворювання. Епідемії. Пандемії. Імунітет. Правила поведінки населення при проведенні ізоляційно-обмежувальних заходів.	3
4	Типові моделі психофізіологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій Визначення психофізіологічних властивостей людини та вплив їх на безпеку	3
5	Пожежна безпека Аналіз небезпеки під час роботи зі шкідливими та вибухопожежонебезпечними речовинами	3
6	Хімічна безпека. Екологічна оцінка ризику. Визначити екологічну оцінку ризику застосування пестицидів у різних кліматичних зонах України	3
7	Соціальні та психологічні фактори ризику Соціальне середовище. Визначення типів поведінки особистості у конфліктній ситуації	4
8	Нещасні випадки невиробничого характеру. Розслідування нещасних випадків невиробничого характеру	4

9	Управління силами та засобами цивільного захисту під час надзвичайних ситуацій. Кількісна характеристика надзвичайних ситуацій	4
---	--	---

5. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Критерії переходу небезпечної події у НС, одиниці виміру показників класифікаційної ознаки НС та їхні порогові значення у природному середовищі, виробничій, транспортній та інших сферах життєдіяльності....	6
2	Ідентифікація та оцінювання рівня безпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей, застосованих у відповідній галузі господарювання....	6
3	Регіональний комплекс природних загроз. Методи виявлення їхніх вражаючих факторів, номенклатура та одиниці виміру.	6
4	Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами	6
5	Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій). Хвиля прориву та її вражаючі фактори. Вимоги до розвитку і розміщення об'єктів гідродинамічної безпеки.	6
6	Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами.	6
7	Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини	7
8	Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою.	8
9	Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму. Антитерористичні критерії оцінки уразливості та підвищення стійкості роботи об'єктів підвищеної безпеки.	8
10	Розподіл підприємств, установ та організацій за ступенем ризику їхньої господарської діяльності щодо забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС. Управління безпекою через порівняння витрат та отриманих вигод від зниження ризику.	8
11	Система управління безпекою та захистом у НС в галузі, як складова державної системи, її місце і значення в системі управління функціонуванням галузі.	8
	Разом	75

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Призначення курсу БЖД.
2. Теоретичні положення БЖД, їх філософська основа. Сучасні проблеми життєдіяльності.
3. Системно-структурний підхід при дослідженні рівня безпеки.
4. Життєве середовище людини.
5. Периметри, визначають умови праці та її безпеку.
6. Проблеми безпеки життєдіяльності.
7. Класифікація джерел небезпеки.
8. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів.
9. Класифікація вражаючих факторів.
10. Дати загальну оцінку та характеристики ризику.
11. Визначення /вимірювання/ ризику /приклад/.
12. Класифікація ризиків /небезпек/.
13. Види ризиків.
14. Основи методології дослідження та управління ризиком.
15. Напрямки, що знижують ймовірність ризику.
16. Людський чинник у формуванні ситуації. Принципи забезпечення безпечної життєдіяльності.
17. Фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини.
18. Людина — відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.
19. Основні властивості організму: гомеостаз, реактивність, резистентність.
20. Взаємодія основних систем організму: кровообігу, дихання, травлення, виділення, ендокринної та нервової Єдність систем та цілісність організму людини.
21. Нервові процеси та їх динаміка, латентний період, моторний період.
22. Типи діяльності людини .
23. Поняття про аналізатори
24. Будова аналізаторів людини.
25. Види рецепторів людини.
26. Основні аналізатори людини.
27. Основні напрямки боротьби з шумом.
28. Конфлікти , як фактор , що знижує життєдіяльність людини.
29. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру.
30. Психологія людини. Вплив характеру й темпераменту людини на її безпеку.
31. Методи визначення психофізіологічних властивостей людини.
32. Психодіагностичний метод визначення властивостей людини з точки зору безпеки життєдіяльності
33. Взаємодія людини з біосферою в цілому та її компонентами зокрема.
34. Методи визначення й оцінки рівня негативних факторів середовища.
35. Нормування, моніторинг санітарно-гігієнічних показників
36. Спосіб життя, здоровий спосіб життя. Основи теорії і практики культури здоров'я людини.
37. Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія.
38. Девіантна поведінка та здоров'я людини. Фактори ризику, групи ризику. ВІЛ/СНІД. Методи протидії залученню до тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотиків. Профілактика шкідливих звичок.

39. Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами та іншими ксенобіотиками, що застосовуються в сільському господарстві.
40. Ознаки надзвичайних ситуацій. Класифікація надзвичайних ситуацій: природні, соціальні та техногенні..
41. Законодавчі акти, що стосуються діяльності в умовах надзвичайних ситуацій.
42. Причини виникнення природних надзвичайних ситуацій та небезпечних явищ.
43. Причини виникнення техногенних надзвичайних ситуацій.
44. Причини виникнення соціальних надзвичайних ситуацій: політичних, релігійних, економічних, національних.
45. Стан та динаміка розвитку проявів тероризму.
46. Кримінально-правова оцінка тероризму. Індивідуальні та колективні дії під час терористичних актів.
47. Планування цивільного захисту об'єкта. Плани цивільного захисту.
48. Основи стійкості роботи об'єктів та напрямки підвищення стійкості роботи об'єкта в надзвичайних ситуаціях.
49. Основи проведення рятувальних та інших невідкладних робіт
50. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності.
51. Законодавчі акти міжнародного гуманітарного права.
52. Конституційні основи безпеки: право на життя, працю, свободу, соціальний, громадський та державний захист.
53. Основні положення Концепції ООН про сталий людський розвиток.
54. Глобальні проблеми, пов'язані з науково-технічним розвитком. Соціальні, екологічні та економічні глобальні проблеми.
55. Міжнародне співробітництво України в галузі безпеки.
56. Основні проблеми біоетики. Цінність життя людини. Евтаназія.
57. Досягнення генетики та проблеми безпеки людства: клонування, генетично-змінені сільськогосподарські рослини та тварини.
58. Екологічне, валеологічне та ноосферне мислення.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС бакалавр Напрямок підготовки	ЗЕтаБЖ, ОПіС 2021-2022 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1 з дисципліни Безпека праці і життєдіяльності	ЗАТВЕРДЖУЮ Зав. кафедри Боголюбов В.М.. _____ підпис «___» _____ 2021-2022р.
Екзаменаційні запитання			
1. Що таке «Надзвичайний стан». Чим відрізняється «Надзвичайний стан» від «Воєнного стану».			
2. Мікроклімат виробничих приміщень та її нормалізація. Прилади для контролю параметрів мікроклімату.			
Тестові завдання			
Питання 1. Предметом вивчення БЖД є:			
1. Людина			
2. Аспекти діяльності людини			
3. Фізіологічні показники здоров'я			
4. Людина і взаємодія її з навколишнім середовищем			
Питання 2. Автотранспортна аварія зі смертельним наслідком. Визначити за індексом ризику небезпек класифікацію та критерії цієї події.			
Питання 3. Система, одним з елементів якої є людина, зветься -			
1. Екологічною			
2. Економічною			
3. Ергономічною			
4. Ергономічною			
Питання 4. Дайте характеристику періодам сенсомоторних реакцій:			
1. Скритий	А. Прогнозована дія на небезпеку		
	В. Час від моменту початку сигналу до початку дії		

2. Моторний	С. Умовний початок руху
	D. Час виконання руху
Питання 5. Зазначте пояснення для різних видів дальтонізму:	
1. Природжений 2. Набутий	A. Не сприймання всіх кольорів
	B. Поява міражів
	C. Не сприймання червоного і зеленого кольорів
	D. Не сприймання синього кольору
Питання 6. В яких випадках проводиться цільовий інструктаж?	
1. При перерві в роботі протягом 60 календарних днів.	
2. Перед ліквідацією наслідків стихійного лиха.	
3. При влаштуванні на роботу.	
4. При зміні технологічного процесу.	
Питання 7. Які витрати на охорону праці має здійснювати підприємство?	
1. Не менше 1,0 % від фонду заробітної платні	
2. Не менше 1,5 % від суми реалізованої продукції	
3. Не менше 0,5 % від фонду заробітної платні	
4. Не менше 5 % від фонду заробітної платні	
Питання 8. До якого класу небезпеки відносяться шкідливі речовини у яких ГДК менше 0,1 мг/м³?	
1. 3 клас небезпеки	
2. 2 клас небезпеки	
3. 4 клас небезпеки	
4. 1 клас небезпеки	
Питання 9. За допомогою якого приладу визначають відносну вологість повітря у виробничому приміщенні?	
1. Анемометр	
2. Кататермометр	
3. Психрометр	
4. Мікроманометр	
Питання 10. Чим потрібно промивати уражене місце, обпечене концентрованою кислотою?	
1. 30% розчином марганцево-кислого калію	
2. 10 % розчином питної соди	
3. 5% розчином борної кислоти	
4. Слабким розчином оцтової кислоти	

8. Методи навчання

Курс дисципліни «Безпека життєдіяльності» включає лекційні, практичні, самостійні заняття, а також дистанційне навчання за допомогою MOODLE.

9. Форми контролю

Модульна структура дисципліни				Форма контролю
МОДУЛЬ	Змістовий модуль I. Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності	T.1.	Категорійно-понятійний апарат з БЖД, таксономія небезпек.	<i>Тест</i>
		T.2.	Кількісна оцінка небезпеки	
		T.3.	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	
		T.4.	Людина - відкрита біоенергетична та духовно-інформаційна система.	

	T.5	Типові моделі психофізіологічних реакцій людей у випадку екстремальних ситуацій	
	T.6	Техногенні небезпеки та їхні наслідки.	
Змістовий модуль II. Організаційнофункціональна структура та методологія безпеки	T.1.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики.	<i>Тест</i>
	T.2.	Соціальні та психологічні фактори ризику.	
	T.3.	Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних моделей виникнення НС.	
	T.4.	Менеджмент безпеки, організаційнофункціональна структура захисту населення та АТО у НС.	
	T.5.	Управління силами та засобами ОГ під час НС.	
Підсумковий контроль знань			<i>Підсумковий тест</i>
Іспит за рейтингом			

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371).

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R дис (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи R НР (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Handbook for the practical study of course "Labor safety and vital activity" for students of English groups K.: КОМПРИНТ. 2018. 17 ум др арк. (*Recommended for publication by*

the Scientific Council of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (protocol № 11 from 22.06.2018)

2. Піскунова Л.Е., Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: [Навчально-методичний посібник](Рекомендовано друку Вченою радою, протокол №4 від 26.11.2019). К.: ЦП «Компринт», 2019.
3. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання К.: ДЦ «КОМПРИНТ». 2019–101с.
4. L.Piskunova, V.Bondar WORKBOOK OF COURSE "LABOR SAFETY AND VITAL ACTIVITY" for students of English groups. К.: ЦП "Компринт", 2019. 202 с.
5. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Підручник. К.: Академія, 2012. 222 с. 6. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 456 с.
7. L.Piskunova, V.Bondar Hanbook for the practical study of course "Labor safety and vital activity" for of English groups. К.: ЦП "Компринт", 2017.
8. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Навчальний посібник. К.: ДІА, 2008. 364 с.
9. Піскунова Л.Е. Методичні вказівки до вивчення дисципліни безпека життєдіяльності та завдання для виконання самостійної й контрольної робіт студентами денної та заочної форми навчання економічного факультету за спеціальностями: „Менеджмент організації”; „Менеджмент ЗЕД”; „Маркетинг”; „Економічна кібернетика”/ Піскунова Л.Е. Прилипко В.А. Методичні рекомендації. К.: НУБіП України, 2015. 76 с.
10. Піскунова Л.Е. Валеологія / Прилипко В.А., Піскунова Л.Е. Навчально-методичний посібник. К.: ТОВ ДІА, 2011. 80 с.
11. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Піскунова Л.Е., Прилипко В.А., Зубок Т.О. Підручник. К.: ДІА, 2011. 284 с.

12. Рекомендована література

- основна

1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. К.: Львів: «Каравела», 2000. 320 с.
2. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”: Кодекс законів про працю України. К.: Україна, 1996. С.8-9.
3. Закон України “Про Цивільну оборону України” // ВВР України. 1993. №14. С.124.
4. Законодавство України про охорону здоров’я: Кодекс законів про працю України. К.: Україна, 1996. С.11.
5. Законодавство України про охорону навколишнього середовища: Кодекс законів про працю України. К.: Вид-во “Україна”, 1996. С.13.
6. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності людини: Опорний конспект лекцій. К.: КДТЕУ, 1999. 207 с.
7. Кодекс законів про працю України. К.: Україна, 1996. 24 с.
8. Конституція України. К.: Юрінком Інтер, 1999. 96 с.
9. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання К.: ДЦ «КОМПРИНТ». 201. 101с.

10. Науково-практичний коментар до Закону України “Про охорону праці”. К.: Основа, 1996. 32 с.
11. Піскунова Л.Е., Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: [Навчально-методичний посібник] К.: ЦП «Компринт», 2019.
12. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Піскунова Л.Е., Прилипка В.А., Зубок Т.О. Підручник. К.: Академія, 2012. 222 с.
13. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності./ Піскунова Л.Е., Прилипка В.А., Зубок Т.О. Підручник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 456с.
14. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 315 с.
15. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. К.: ВД “Професіонал”, 2004. 560 с.
16. L.Piskunova, V.Bondar Hanbook for the practical study of course "Labor safety and vital activity" for of English groups. К.: ЦП "Компринт", 2017.
17. Piskunova, V.Bondar WORKBOOK OF COURSE "LABOR SAFETY AND VITAL ACTIVITY" for students of English groups. К.: ЦП "Компринт", 2019. 202 с.

- додаткова

1. Соціальні ризики та соціальна безпека в умовах природних і техногенних надзвичайних ситуацій та катастроф / Відп. ред . В.В. Дурдинець. К.: Знання, 2001. 497 с.
2. Журнали „Безпека життєдіяльності” за 2003-2005 роки.
3. Бегун В.В., Науменко І.М. Безпека життєдіяльності. К: Знання, 2004. 327 с.
4. Білявський Г.О., Бутенко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навч. посібник. К.: Лібра, 2004. 368с.
5. Методика визначення ризиків та їх прийнятних рівнів для декларування об`єктів підвищеної небезпеки. К.: Основа, 2003. 191 с.
6. Пістун І.П., Кіт Ю.В., Березовицький А.П. Практикум з безпеки життєдіяльності. Львів: Афіша, 2003. 247с.
7. Соціально-правові аспекти клонування людини. Одеса: Латсар, 2001. 216 с.
8. Заплатинський В.М. Основи криміналогічної безпеки сучасного бізнесу. К.:КДТЕУ, 2000. 320 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://br.com.ua/referats/Bgd/6937.htm>
2. <http://br.com.ua/referats/Bgd/7849.htm>
3. <http://br.com.ua/referats/Bgd/7855.htm>
4. <http://br.com.ua/referats/Bgd/18758.htm>
5. <http://br.com.ua/referats/Bgd/6878.htm>
6. <http://br.com.ua/referats/Buhoblik/16589.htm>
7. sesia.in.ua/archives/478
8. osvita.ua/vnz/guide/17/327/
9. posibnyky.vntu.edu.ua/pdf/000759.pdf
10. eprints.kname.edu.ua/14113/1/Охрана_труда_и_БЖД.pdf